

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 27.

У НОВОМ САДУ 8. ЈУЛА 1891.

Год. I.

ПРЕД ИКОНОМ КРШТЕЊА ХРИСТОВОГ,

ИЛИ

ЦРТИЦА ИЗ ИКОНОГРАФИЈЕ.

НАПИСАО

прота Јован Вучковић, професор богословије.

(Свршетак.)

Моје теоретично разлагање можда би могао ко и не повјеровати. Мени се чини да је оно потпуно основано и да, бар у главном, друкчије бити не може и не смије. Но што је за моје увјерење доста, не мора бити доста другоме. За то ћу ево још лијепо и поштено навести оно, на основу чега се створило у мени увјерење, да се спор мојих пријатеља мора ријешити на начин како сам га ја ријешо.

Осим свега онога што сам о питањима овдје дотакнутим научио и читао, и што сам вазда савјесно наводио, ја сам још тражио *старе иконе* крштења Христовог и *описе старих икона*, да на њима провјерим своје закључке и да их проширим. Можда ће ти описи помоћи и другима да дођу до сталног увјерења, за то их овдје и стављам, бар у кратко. И то само најглавније.⁴²⁾

⁴²⁾ Морам казати да их нијесам нашао оболико, колико бих био жељо. Библиотека богословског завода задарског, а то је једина овдје у коју сам могао завирити, није у овом богата. Сам пак нијесам могао куповати сва дјела, у којима бих више тога нашао. Но при свем томе држим, да је доста и ово што сам нашао.

Врло радо бих говорио о добру *символичког* представљања крштења Христовог, као што је н. пр. нађено на једноме саркофагу у Риму, гдје *Христос* као *јагне сивоји у води*, а *друго јагне* са *обале ставља му ногу на главу*,⁴³⁾ али нити сам за ову периоду у иконографији крштења Христовог сабрао довољно материјала, нити пак ово доба стоји у свези са питањима, која су моји пријатељи покренули; за то прелазим преко тога.

Да ли се из доба *трије Константина* нашао која слика крштења Христовог, о томе се археолози не могу да сложе. Што један прогласи за слику крштења Христовог, то други проглашује н. пр. за слику спасавања Петра из морских таласа. Тако на једној слици, из почетка *II. вијека*, представљен је на обали човјек у тунуку одјевен, те пружа руку другоме који је у води, да му помогне изаћи, од озго пак спушта се голуб.⁴⁴⁾ Вјероватно је, да је ту престављено крштење Христово у моменту, кад Христос излази из воде, дакле

⁴³⁾ *Kraus*, Op. cit. V. II. S. 834.

⁴⁴⁾ *Ibid.* S. 832.

онај момент, који је описан у јеванђелиста Матеја.⁴⁵⁾

У добу непосредно послје Константина слика крштења Христовог мио је предмет за *скулптуру* на саркофазима. По опису Краусовом⁴⁶⁾ до сада прикупљених слика те врсте, престављено је на њима крштење Христово овако: Христос је свагда наг, престављен увијек као дијете, стоји крај пећине из које тече вода (један пут тече вода из облака, а један пут стоји дијете Христос до кољена у води која из пећине тече), од озго се спушта голуб, руке у дјетета опуштене су низ тијело (један пут подигнуте); Јован стоји крај детета, обучен је у кожу или у палијум, десна рука му свагда гола, те је (један пут лијеву) *полаже* на главу дјетета (један пут само држи он у десној руци шкољку, у коју граби воду што од озго цури, па је на главу дјетета *лије*)⁴⁷⁾, претеча је престављен као човјек са дугом брадом и косом (два пута је голобрад); свагда се спушта од озго голуб (само један пут не), крштењу присуствује (на неким споменицима) још једна особа, коју археолози држе за пророка Исаију.

Из *шестога* вијека сачуван је мозаик на једној баптистерији равенској, који преставља слику крштења Христовог: Христос са брадом и дугом косом, спуште них очију, наг стоји до преко кољена у води; Јован у обичном облику и одијелу стоји на обали, у застртој лијевој руци држи крет, десном *лије* воду на главу Христу (ово је опет касније урађено), од озго се спушта голуб; на слици се још добро распознаје лик чврста човјека са вјенцем од рогоза и трском, крај њега изврнут пехар из којег вода тече, над њим натпис *Jordann*.

Garrucci мисли да Јордан овдје улази

⁴⁵⁾ *Матеј* III. 16.

⁴⁶⁾ *Kraus*, Op. cit. S. 834.

⁴⁷⁾ Ево први пут *полијевање*! Но по срећи, јер друкчије би ми тијесно било, упозорио је *Strzygowski* (у својој дјелу: *Ikonographie der Taufe Christi*, München 1885. Taf. Ia. 6., кога моје очи на жалост не видјеше, и које ја наводим по Краусу) на једну врло важну околност код ове скулптуре Цијела скулптура изведена је у *мрамору*, а та вода у шкољци учињена је из смјесе *креча и пшјеска*. Кад то знамо, онда нам се није тешко досјетити, да је та кречна и пшјечана смјеса новијег датума, и да је доспјела ту приликом *касније* рестаурације.

и у саму радњу, јер држи неку хаљину. Он држи да је то хаљина Христова, или чаршав за отирање.⁴⁸⁾

Из *шестога* вијека је већ споменута слика у библији сирској и скулптура на катедри Максимијановој у Равени. На првој појављује се рука божја изнад голу-ба. На другој два анђела иза лика Јованова, који полаже руку на главу Христову. Анђели држе хаљине Христове, или чаршаве.

Из *осмога* вијека је једна фреска из *S. Ponziano* у Риму; на истој је престављено крштење Христово са новим једним додатком, наиме, крај анђела који се по-маља из облака, дошао је *јелен* на воду.⁴⁹⁾

Из *једанаестог* вијека навешћу опис иконе крштења Христовог из ерминије у сликарској вјештини, која је нађена на Атону.⁵⁰⁾ Христос стоји наг у Јордану, а претеча на обали ријеке стоји с десне стране Христу, гледа горе и своју десну руку држи на глави Христовој, лијеву као да ће горе да испружи. Од озго се неба лети Дух свети, од кога се зраке просипају на главу Христову, у зракама је записано: **СѢ ЕСТЬ СЫНЪ МОЈ ВОЗЛЮБ-**

⁴⁸⁾ Можда *Baghissi* има у овоме и право, али мени пада на ум један догађај, који се опет доводи у свезу са крштењем Вода Јорданова устукнује, кад у њу сиђе Господ. Тај исти Јордан устукнуо је још једном приликом, наиме онда, кад је по њему ударио Илија, кашње и Јеласије, својим плаштем, **МИЛѠТІЮ** (IV. Цар. II. 8. 14). Наша црква пјева у служби 5. јан. на павечерију овакву пјесму: **СѢЧЕТСА СТРАД ПЕРВѢ МИЛѠТІЮ ЈОРДАНСКАА ПРОВБРАЗДЮЦИ КРЕЩЕНІЕ ТВОЕ**. Није ли дакле плашт, који на овој слици држи персоналификовани Јордан, овај Илијин плашт — **МИЛѠТЪ** — који већ једном пресеће воду Јорданову, за праобраз будућег крштења? Мени се чини да би могло бити.

⁴⁹⁾ С обзиром на ријечи из 2. и 3. стиха *XLI*. псалма јелен је овдје очевидно символ жудње хришћанске за тајном крштења.

⁵⁰⁾ *Didron-Schäfer*, Op. cit. S. 178. Садржину те књиге наводим као да потиче (по *Kraus*-у, Op. cit. V. II. S. 15) из XI. вијека, и ако не можда у данашњој својој редакцији. Паравно учени *Kraus* није знао за „*Писма о Панселину*“, такође ученога епископа руског *Порфирија*, који на основу историчких података доказиваше, да је Солуњанин Панселин, о коме ова ерминија спомиње, радио као сликар између 1530. и 1580. године (види: *Труды вѣв. дух. акад. Кіевъ* 1867 Т. IV. стр. 280—281). Но за то се још не мора сва ерминија бацити у XVI. вијек, јер свакако је Панселин, баш као најбољи сликар међу савременицима и основатељ знамените школе сликарске, разумјевао и познавао старе традиције, од којих многе прелазе још и с ону страну XI. вијека, па дошавши до Панселина, прешле су с њиме и у касније вијекове. Оволико за оправдање, што овај опис стављам у XI. вијек.

ЛЕННИЙ, ѿ немже благоволихъ; с лијеве стране стоје анђели пуни страхопоштовања руке су им подигнуте а застрте њиховим хаљинама; ниже претече у сред Јордана, је наг човјек који је попријеко полагао, те окрећући главу погледа бојажљиво у Христа, у руци пак држи суд из кога во да тече; око Христа су у води рибе.

Из шеснаестогa вијека биће једна слика са натписом **Крещеніе**, коју сам нашао, и овдје ћу да је опишем. Са сликарске стране, особито са стране перспективе, дало би се много што шта при овој слици жељети, но мени је овдје главно, шта на њој има. Христос стоји у води, до близу ребара, вода као да је устукнула од његова тијела, које се све види; ноге су у положају, у коме се сликају на распећима нашим, бедре су опасане, лијева рука опуштена доле, десна подигнута до прсију, а прсти на њој сложени, рекао бих, на благослов; око главе нимб са крстом; с десне стране на каменитој обали стоји Јован, обучен у дугу пространу хаљину, око главе има прости нимб разнаје се подуга коса и осредња слаба брада, на ногама има сандале, тијело му је нагнуто нешто према Христу, десна му рука (од рамена сва гола) почиња на глави Христовој, лијеву руку (која се види ниже десне), са опруженим прстима, као да подиже горе; ниже Јована види се на обали кржљаво дрво и на њему сикира; на противну обалу смјештена су три анђела, двојица смјерно гледају у Христа, трећи подигао главу к небу од куд долази Дух као голуб, који око главе има прости нимб, а од нимба излази неколико краћих зракова управљених према Христу; сви анђели имају једноставан нимб, руке су свима застрте по подигнуте као да нешто држе, или као да ће нешто на руке примити; у води се виде по странама ногу Христових по двије рибе, које пливају у правцу од тијела Христовог.⁵¹⁾

⁵¹⁾ Слика та је у молитвенику србуљском, кога сам нашао у библиотеци пок. владике Стефана (у правосл. богосл. задарској, под бр. VII. 15) Стављам га у XVI. вијек, јер држим да је из Вуковићеве штампарије. Формат књиге, дакле и слике, мален је. На другим неким сликама у овом молитвенику јасно се већ опажа страни улив, на овој пак не могах га опазити.

Из *седамнаестогa* вијека нашао сам четири слике крштења Христовога описане.⁵²⁾ Опис једне одговара у главној садржини горњем опису. У опису друге спомиње се да Јован држи у лијевој руци свитак, а код Христове слике напомиње се, да Христос нагиње главу под десну руку Јованову.⁵³⁾ Трећа је исто тако описана, само је опис проширен са кратким описом изгледа Христовог и Јовановог. Опис пак четврте понавља све то, те казује још даље и ово: у врху иконе, на маленом пољу стрјелчато опртаном, види се слика Господа Саваота у облику старца, који се помаља из облака, на глави му нимб са зрацима, у лијевој руци држи куглу земаљску у коју је усађен осмокрајни крст, десном руком благосиља; испод споменутих облака спушта се Дух св. као голуб на Христа; при крштењу су три анђела, од којих један држи хаљину; иза анђела виде се двије групе гледалаца који се диве ономе што виде; при ногама Спасовим лежи полунаг старац који подиже главу, а руком чини покрет поплашености; друга фигура, млада дјевојка, на пола се окренула од призора, те и она покретом руке изражује страву; над главом старца је натпис: Јордан, над главом дјевојке натпис: Море.

Није назначио из кога су вијека, али су сигурно већ у стотине година ушле иконе крштења Христовога, које је на путу своје кроз Атос и Грчку *Didron* гледао, од којих неке описује у примједбама својим о атонској сликарској ерминији. Из тих његовијех примједба вадим слиједече. Христос је већим дијелом наг (по бедрама само препасан, врло ријетко хаљином заогрнут), обично стоји до појаса у води. Дух свети у слици голуба има који пут нимб једноставан, који пут опет окружен је свијетлом ауреолом. Бог отац преставља се у слици само са горњом по-

⁵²⁾ Ф. Смирновъ, Описаніе коллекціи древнихъ иконъ археол. музея при кievској духовној академіи, у „Труды кiev. дух. акад.“ 1878. Т. II. стр. 338., Т. IV. 128 137. 139.

⁵³⁾ Ко да се не сјети цјесме црквене, на „**слави**“ вечерње богојављенске, послвје „**Господи воззвахъ**“ која се почиње ријечима: **Приклонихъ еси главѣ предтечи . . .**

ловином тијела, одјевен је као цар, на глави има затворену круну, у руци држи златан скиптар. Бар на двадесет мијеста у Грчкој нашао је тај учењак, у мозајку и фрескама, персонификацију Јордана на сликама крштења Христовог. На неким сликама почивају ноге Христове у води јорданској на четвртастом камену, а из углова тога камена помаљају се четири змије које у љутом али и немоћном бјеснилу подижу главу спрам Христа.⁵⁴⁾ На једној слици вири из воде црвени камен, и на њему стоји Христос, а змије из камена подижу главу на Христа. Кад кад је Јордану, у слици старца боје као вода. дато мјесто с десне стране Христу; мору пак, у слици дјевојке у модрој боји морској са зеленкастом круном, с лијеве стране. Јордан устрашен бјежи, а море вуку двије велике црвене рибе са позорнице. Који пут види се Дух свети у облику бијелог голуба да лети из стана божјег, који је пун анђеоских ликова.⁵⁵⁾

Волио бих да сам имао при руци и више шта, но за умирење моје савјести и за оправдање свега онога што сам рекао расправљајући питања, која се покрећу и која се могу покренути пред иконом крштења Христовог, мени је било и ово доста. Можда ће и другој браћи мојој такође бити доста, да стеку бар колико толико оправдано увјерење о томе, каква

⁵⁴⁾ Didron приповиједа да је питао сликара у Ефигмену, шта би имао тај камен значити и те змије, на му није знао то казати. Изгледа ми то чудновато. Бар што се змија тиче. Мени се чини, да је то лако протумачити. Већ пред празник богојављења пјева православна црква на вечерњој служби 5. јан. „славѣ“ на „Господи возвахъ“, и та лијена пјесма гласи: **Готовиса Јордане рѣко, се во прихѡдитѣ Христосѣ Богѣ креститисѣ ѿ Іѡанна, да змѣевѣз невидимѣа главы сокрѣшитѣ вѡжествомѣз во водахѣз твоихѣ. . . У служби богојављенској, истом приликом, пјева православна црква: **сокрѣшиѣз еси главы змѣевѣз.** Змија је символ гријеха, крштење Христово зачетник нашега крштења, којим се ослобођавамо гријеха. С Јордана полази Христос на дјело своје, које је постало потребито баш због ђавола-змије, а на првом кораку управ срепше га опет ђаво. Те мисли морале су руководити сликара, кад је сликао ове змије. А камен, није ли сам Христос? С вјером у њега, кроз св. крштење, постаје хришћанин слободан од отрова ђаволског.**

⁵⁵⁾ *Didron-Schäfer*, Op. cit. S. 178. n. 2. 3.

мора изгледати икона крштења Христовог, ако ће јој православна црква дати одобрење.

На крају још једну ријеч. Да се разумијемо.

Криво би ми учинио свако ко би помислио да је ова иконописна цртица хтјела распирити кавгу међу браћом, или можда кога омаловажити. Само који зрачак свјетлости хтио сам да пустим на питање, које се у јавности покренуло и за које мишљах, да га покренуше људи мени блиски. Њих сам хтио измирити, показујући им једини како се мени чини, начин за правилно и праведно ријешење њиховог питања. Можда ће коме од њих и криво бити, но нека не буде ни један љут на ме, јер сам говорио само оно што мишљах да је оправдано. Као што се из цијеле ове цртице могу увјерити, ја сам на њих мислио и о њима говорио само толико, колико је било нужно, кад су ми они већ турили перо у прсте, да пишем ову цртицу. Само пак питање било је за ме главно.

Од једнога укора, који се може и мене тичати, и ако се ја нијесам освртао ни на једну слику ни једнога нашег сувременог сликара, морам се бранити. Мој пријатељ Јосиф напријед је окрестио свако устајање против извјесне слике неким чудним именом, строгим конзерватизмом.⁵⁶⁾ Моје разлагање не подудара се баш ни са оном сликом. Укор пада и на мене. Па још можда на мене баш првога. *Консервативац!* У свијету се људи стиде тога имена. Можда и с правом. Али у цркви, кад се тумачи *учење* црквено, било то тумачење или ријечима учитеља, или чинима богослужења, или кичицом сликаревом, или длијетом каменоресца, тада не може нико што друго бити већ — конзервативац! Свако мора чувати неповрјеђено оно што је у *срцу* цркве. И ја сам увјерен, да је и мој пријатељ исти такав конзервативац. Па тек кад се томе конзерватизму задовољи, кад се срце цркве сачува од вриједа, тада истом, прелазећи ту границу, можемо и смијемо куд нас је воља, било либералним, било радикалним правцем. Но тада ће мој

⁵⁶⁾ „Српски Сион“, год. 1891. бр. 23. стр. 362.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пријатељ наћи и мене у редовима најрадикалнијим, који од свег срца желе радикалан преокрет у нашем домаћем црквеном сликарству.

А, Ты дланію раба рѣкополагаемый чело.

У *Задру* на дан св. великомученика *срп. кнеза Лазара 1891.*

вѣколюбче Господи, не упиши у гријех недостојном своме слуги, ако је слабо или непотпуно заступао мисао Твоје цркве, са којом она излази да се поклони икони крштења Твојега.

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)

6. Неки наши књижевници а на име духовници, још и данас говоре и пишу: *зачало*, *књаз* (*књагиња*, *књажевић*, *књажевина*, *књажевски* и т. д.), *начало*, *началник*, *началство*, *преосвјашченство*, *свјатост*, *чадо*, *част* и *частица* (у смислу *део* и *делић*), *причасник*, *учасник*, *участвовати*, *притјажање* и *притјажатељ*, и т. д.

Но да видимо, је ли то исправно? — Носноме гласу *а* (ен). у староме словенском језику, одговара у нас свагда *е*, на пр. *витазь*, *зауало*, *има*, *клатка*, *књазь* и *књагь*, *месо*, *научало*, *патѣкъ*, *поуати*, *скатость*, *срашта*, *уадо*, *уасть* и т. д., у србуљама: *вitezь*, *зауело*, *име*, *клатка*, *кнезь* или *кнезь* (и *кнегь*), *месо*, *научело*, *пѣтъкъ*, *поуѣти*, *свѣтость*, *срѣшта*, *усдо*, *уѣсть* и т. д.

Како су све напред побројене речи позајмљене из садашњег црквеног словенског језика, или боље рећи из „славено-сербскога“ који је пређе владао, и како су оне све до једне противне организму нашега језика, те као таке не могу бити примљене међу наше све дотле, док се не подвргну законима у језику српском, или другим речима, док се не обуку у српско одело или рухо, — последак је тога, да их, према старом и српском словенском језику, као и према српском народном говору, (који би иначе сам био довољан јер је против њих), у српском књижевном језику ваља овако писати: *зачело*, *кнез* (*кнегиња*, *кнежевић*, *кнежевина*, *кнежевски* и т. д.), *начело*, *начелник* (*градски*, *срески*, *окружни*),

начелство, *преосвећенство* (-*ешчен*), *свѣтост*, *чедо* *чест* (*део*) а *честица* (*делић*), *причасник*, *учесник*, *учествовати*, *учешће*, — као и: *вitez*, *име*, *клетва*, (*кад* на *придев* *клетшвен* додамо *наставак* *ик*, *добивамо* *клетшвеник* = *вазал*, а не ваља „*клетавник*“, као што не ваља ни „*жртвавник*“, ни „*молитавник*“, ни „*служавник*“. него треба *жршвеник*, *молишвеник*, *службеник*), *месо*, *петак*, *почети*, *сређа* (*придев* је *срѣкан*, *срѣћни* и *срѣшњи* као *кућни* и *кушњи*, а „*сретан*“ и „*сретни*“ не ваља, јер није органсеби), и т. д.

Напомена. К речи „*књаз*“ ваља напоменути, да и сам корен те речи сведочи, да је треба и говорити и писати *кнез*, јер *књагь* и *књазь*, као и још неколике речи на *зъ*, јесу, као што данас словенисте јединодушно кажу, порекла германског: *chünig*, од којег је и данашње немачко *könig*, краљ. — К речи „*частица*“ ваља напоменути, да свештеници по Бачкој, а може бити и још гдегод, по крај свега словенисања, мали део просфоре зову: *честица*. — К речима „*притјажање*“ и „*притјажатељ*“ ваља напоменути, да оне у српском духу ваља да гласе *притежање* и *притежатељ*; но како то нису српске речи него руске, треба место *притежање* и *притежатељ* и писати *државина* а место *притежатељ* ваља *држалац*, *држишѣл*, *држац* (који има вољу и да задржи ствар као своју), па тако треба то и у грађанском закону називати. Што опет неки, место *државина* и *држалац*, предлажу „*посед*“ и „*поседник*“, то је према латинскоме *possessio* и *possessor*; а *посести* значи у нас *узјажати* коња, *посед* значи *позоду* (село, посело, полагање), *поседник* значи *полазника*, *поседовати* значи *позо-*

дисти и *полазиши*. Кад „поседник“ не ваља у смислу *der besitzer*, него треба *држалац* и т. д., онда не ваља ни „велики поседник“ у смислу *grossbesitzer*, а још је горе „велепоседник“, („велепосед“), јер је то тако исто сложена реч противу својства српскога језика, а по немачком језику, као што су и ове: „велеиздаја“ (*hochverrath*), „велекрст“ (*grosskreuz*), „велесила“ и „велевласт“ (*grossmacht*), „велетржац“ (*grosshändler*), „велеум“ (*grossgeist*) Да су ове сложене речи праве наказе, увериће се сваки, кад покуша рећи: Велебританија, велеград, велекрст, велеотац, велесело и т. д. По југо-западним крајевима место велики, говори се и *вели*, а, е, а место велико има тамо стајаће *веле*, на пр. *веле* добро моје, и од тога „веле“ сковане су поменуте наказне сложенице. А као што се говори и пише: Велика Британија, велики град, велики кнез, велики отац велико село, исто тако ваља говорити и писати и: велика издаја, велики крст, велика власт, велика сила или *вел.* држава, велики трговац, велики ум, па и велики држалац (а ни по што „велики поседник“, још мање „велепоседник“) Осим *веле* = велико, значи *веле* и много, на пр. *веле* једе = много једе.

7. Исто тако пишу и говоре неки још данас (са л а не љ): доказашелство, надлежашелство, опетојашелство, попечителство, правителство и правителствени, итд.

Место доказашелство каже се доказ, сведоуба, исказ сведока = *zeugenaussage* (а

sведочанство = *zeugniss*). — У староме словенском има надлежати = *imminere*, т. ј. *лежати над, бити над*, а то је *власт* (*behörde, amt, gericht*); у Руса нема речи „надлежатељство“, него имају само надлежати и надлежашчији, а власт и службу зову: начальство, законная власт; должность, звање. Српски се место „надлежатељство“ и „надлештво“ каже *власт*, м. „надлежност“ *власноћа*, м. „надлежан“ *власан*; м. „звање“ и „звање“ каже се *дужност* *посао*, *служба* (служба није дружба, *службовање*, *пословање*; м. „званичник“ *службеник*, *послдовач*, *посленик*, *чиновник*: м. „званично“ *службено*; место „канцеларија“ *писарница*; м. „варошка“ *кућа градска кућа* или *оштински дом*, *судница*. — Место „опетојашелство“ каже се *прилика*, *оно што* (не треба нам ни „околност“ = *der umstand*). — М „попечитељ“ кажемо данас *министар* (*minister*), а ја бих казао *доглавник*, м. „попечителство“ *доглавништво* (а да заустимо реч *министарство*). — М. „правителство“ *влада*, *државна* или *земаљска управа*, а м. „правителствени“ *државни*, *влади*, *државне управе*.

(Наставиће се.)

О СТАРОЗАВЕТНОЈ ПАСХИ.

(По св. писму и тумачењима односних места.)

Написао Д. Ружић, богослов.

озвато је, да после пада првог човека Бог није хтео са свим одбацити од себе палог човека, већ је у лицу Аврама и семена његова изабрао себи народ, који ће бити носилац имена његовог, кога ће он чувати и преко својих пророка и посланика опомињати, да неби пао у крајње неваљалство, како би доцније достојан био. да се у њему појави сам Бог у телу човечјем, као избавитељ и икупитељ света који ће опет васпоставити грешника и учинити га светим и непорочним. Изабрао је Аврама и семе његово,

да ходе путем његовим, и да творе оно што је право пред Господом, и да славе име Господа, и, као награду за сва ова дела, обећао им је, да ће их увести у земљу плодну, где тече мед и млеко, да ће бити цареви народа и т. д.; видљиви знак печат овог обећања јесте обрезање. Ово обећање испунио је Господ кад је извео Израиља из Мисира и за спомен овога изласка одредио је празник, пасху. Установљењем пасхе тек посвећује се дакле народ јеврејски као прави изабраник Господа и долази у земљу обећану. У

овој земљи вршиће он ону велику мисију, за коју га је Господ изабрао. Празник пасхе дакле основан је на врло важном догађају теократичне израиљске историје, и по том имађаше врло велики значај у јеврејском народу и његовом религиозном животу.

Да видимо дакле у чему се састоји овај празник.

Закон, који одређује, како ваља празновати пасху, налази се у старом завету, поглавито пак у петокњижју мојсијевом. Први пут се спомиње у Исходу XII. 1., на име тамо, где излази народ израиљски из Мисира. Најопширније на овом месту спомињу се правила, и то Бог их говори Мојсију. Ова наредба понавља се више пута приликом опширног законодавства на Кориву и у пустињама амонским. Овом приликом наредба о пасци или се само у кратко наглашује, или се поред овог и поједини моменти празновања јасније, околностима сходније изражавају. У Исх (XII. 1—28) исказао је Господ, како ваља клати пасху с обзиром о обито на та дање околности. За то има на том месту споменуто и таквих тачака, које су доцније постале излишнима; нпр. оно: „А овако једите: опасани, обућа да вам је на ногу“ и т. д. које се доцније као излишно није чинило. Поред свега тог ово је место најглавнији извор за празновање.

Име „пасха“ примили смо путем грчког језика У јеврејском право име гласи

„песах“ и по тумачењу оријенталиста долази од глагола „пасах“. Основно значење овог глагола јесте „скочити“, отуд после и други смисао „прећи, проћи“ т. ј. прећи преко Мисира, и поубијати првенце мисирске, а међу тим, да народ израиљски остане неповређен. У српском преводу по Даничићу врло је zgodно употребљена реч „пролазак“. У српском језику „проћи“ значи кретање кроз извесно место, ал значи и оставити неког на миру. (Иди Амос VIII. гл. 2.) Оба ова смисла садржи у себи и реч „пасах“. Данас у цркви хришћанској употребљава се по грчком смислу преливена реч „пасха“ (Πάσχα). Како је она добила у грчком језику ову форму, ако је ко радознао, нек завири у беседе Григорија Назијанског, на име пак у његову беседу о Ускресу (385 г. у Аријанзу) па ће тамо видети, где стоји: „Ми често наилазимо у списима, да се тамнија обележја претворе у јаснија, или тврда у избрана то исто опажамо и овде, т. ј. неки су држали, да ова реч обележава страдања Христова, која су нас спасла, и због тог су прекројили јеврејску реч по грчком смислу. Дугом употребом би примљена ова реч, и доцније приписивала јој се много већа важност, јер ју је народ, као побожнију радије слушао.“ Данас у целој цркви хришћанској, и на истоку и на западу, како у богослужбеним тако и у научним богословским делима, употребљава се реч „пасха.“

(Свршиће се.)

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Наставак.)

Могло би се рећи: па је ли право из милосрђа према удовици једнога Петра поткопавати темељ зграде фонда удовичког; за љубав сирочади једнога Петра крћити и смањивати фонд удовички и тиме доводити у опасност опстанак истога те дакле материјалну безбедност других многих свештеничких удовица и свештевичких сирочади?

Но зар није и не би било начина, да се осигурање удовице и сирочади једнога

свештеника Петра постигне и омогући и без поткопавања темеља зграде, и без крћења и смањивања фонда удовичког?

„Да је живео још годину дана, имала би 15 фор. месечно“ — гласи приведени одговор удовице нашег друга и брата. Из ових речи учимо се и дознајемо ми још нешто из штатута за удовички фонд архиђејезе. Месечна потпора од 15 фор. чини годишње 180 фор. Улог је 200 фор. Потпора је дакле са 20 фор. мања, или

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

од улога се одбије 10% у корист фонда, а остатак од 180 фор. чини величину износа годишње потпоре.

Ето нам кажицута при решавању и одговарању на горње питање! Ако се дакле у правилном случају т. ј. кад неки свештеник после навршене три године умре, одбија 10% од улога и остатак издаје као потпора његовој удовици не би ли се зар могло одбити 13% од улога, те свакој свештеничкој удовици, односно сиротињи издавати годишњу потпору од 174 фор. место 180 фор., ли тога ради, да не остану без потпоре ни оне свештеничке удовице заједно са својим сирочадма, којих су мужеви пре навршене три године умрли? Код оних свештеничких удовица и сирочади, којих су мужеви односно очеви пре навршене три године умрли, могло би се од улога одбити и више процената, н. пр. 20 па чак и 25%, те издавати им годишњу потпору од 160 или 150 фор. Смањити дакле само са 6 фор годишњу потпору оних свештеничких удовица, којих су мужеви после три године умрли, па тиме створити и дати потпору и оним свештеничким удовицама, којих су мужеви пре три године умрли: то је — без сумње — и лепо и племенито, и братски и хришћански, лепше и племенитије, братскије и хришћанскије, него кад се удовице оних свештеника, који су пре три године умрли, одбијају и остављају без икакве потпоре, просто враћањем уплаћеног улога од 200 фор., са којом светом дотична свештеничка удовица може само — умрети, ал' живети никако!

На овај начин би се загатио онај грдни јаз, знатно сузио онај широки понор, врло смањила она велика разлика у осигурању живљења међу удовицама и сирочадима пре три године, и међу удовицама и сирочадима после три године умрлих свештеника. На овај начин постигнута би била цел фондa за свештеничке удовице и сирочад, јер би доиста свака удовица свештеничка и свако свештеничко сироче осигурано било.

Ово и овако дужни смо чинити већ и на основу лепе српске пословице: „рука руку мије, а образ обадвије“. Само да

сачувамо наш свештенички образ светао и умивен, ваља да један другог својски испомажемо, да увек а нарочито у невољи један другом братску помоћ пружамо и дајемо, како би тиме делом засведочили, да смо заиста служитељи и ученици онога, који је показао љубав, „од које љубави нико веће нема, да ко душу своју положи за пријатеље своје“ (Јов. 15, 13.); како би показали, да смо чули, разумели и послушали речи његове: „по том ће сви познати, да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом“ (Јов. 13, 35.); и како би — по упутству св ап. Јована — доказали и засведочили: „да се не љубимо речју ни језиком, него дјелом и истином“, (I. саб. посл. 3, 18) јер говорити, да љубимо брата, а овамо са свим мирно и равнодушно гледати у нужди и невољи њега или кога од његових, значи: своје речи делима терати у лаж.

Не знамо шта мисли и како о овоме наређује „Нацрт штатута за пензионирани фонд“, али ако и он наређује слично штатуту удовичког фонда у архидијезеци, то бисмо рекли, да би исто наређење ваљало преиначити, или правије уништити; јер, као што смо видели, не годи хришћанском оку, не весели хришћанску душу она слика, коју смо по томе наређењу нацртали. По нашем мњењу не треба постављати никакве границе, од које се тек може потпора уживати, него треба потпору издавати и оној свештеничкој удовици, којој је муж одмах прве године умро, ако је само ма и једну рату уплатио. Да пак то не буде на уштрб фонда, о том се треба побринути и за то нужно наређење донети.

На доиста небратску и нехришћанску реч неких свештеника, и то оних, који су „удови и без деце и који су од отаца и дедова својих доста имања наследили“: „зашто да ми плаћамо, кад нашој породици неће требати тај фонд“ (види: „Одјек на вапај“), слободни смо приметити: да су та браћа те речи изговорила и згрешила, јер нису размислила, шта говоре; за њих се ваља помолити речима Исусовим: „оче, опрости им; јер не знаду шта чине“. (Лука 23, 34)

(Свршиће се.)

ЗАШТО СЕ ГОСПОД НАШ ВЗНЕСАО НА НЕБО?

Из љубави према нама Господ је сишао на земљу, живео међу нама, положио за нас душу Своју на крсту, а из љубави према нама и вазнесе се од нас на небо. Ево шта је Он говорио ученицима Својима: „*Боље је за вас, да Ја идем, јер не одем ли Ја, Ушјешитељ неће доћи к вама, а ако одем, послаћу вам Га.*“ (Јоан. 16, 7.) Свакоме од нас, као да би тако говорио Он, ваља ићи у свет, да проповеда о Мени; на то сте ви и Апостоли; но не мислите, да ћете у свету наћи радост. „*Вз мртв скорбни вѣдете, восплачете и возрыдаете, а мртв возрадѣтсѧ, вы же печалны вѣдете.*“ (Јоан. 16, 20.) Тебе ће Петре повести, „*куда ти нећеш.*“ (Јоан. 21, 18.), затвориће те у тамницу, и у Риму је за твој крст спремно већ дрво. Ти ћеш, Јакове, први пострадавати од мача у Јерусалиму. Тебе ће, Јоване, далеко, далеко послати, у прогонство на острво Патам. Тебе, Андреју, чека крст у Ахаји; а и теби, Филипе, ваља умрети на крсту у Јерапољу; с тебе ће, Вартоломеје, здерати кожу у Арменији; тебе ће, Томо, копљима избости у Индији; а теби, Матеје, спрема мукe Етиопија. Да, пред свакога од вас износи се већ чаша страдања. А коме је пријатна невоља? Па како ћете се ту сачувати без утехе? Да, и после вас биће људи, који ће, као и ви, за име Моје, претрпети разна мучења; или ће сами почети распињати тело своје због страсти и похота, неки у пустињи, неки у затвору. . . . Онима је тешко, а није ни овима лако. И у опште „*сви који желе живети благочасливо, биће гоњени,*“ (2. Тим. 3, 12.) а тешко је бити гоњен! Поћи ћу Ја к Оцу Моме, и послаћу вам Утешитеља; а ако не пођем, Утешитељ неће доћи. Значи, „*боље је да Ја пођем.*“ Иди, Господе, против воље говори ода свуд несрећом поражено наше срце, иди и пошљи нам Утешитеља!

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да би с небесних висина мотрио на нас, као отац на децу, да би оданде могао видети свакога, и свакоме у невољи пружити помоћ. Св. првомученика Стефана Јудејца убијају камењем; тешко је Стефану трпети; но Господ гледа на њега с висина небеских, поткрепљује га, и св. мученик усред страдања радосно вапије: „*Ево*

ја видим небеса отворена и Сина Човечијега где стоји с десне стране Бога.“ (Дела ап. 7, 56.)

Господ се вазнесао од нас на небо с тога, да као сунце, с небесне висине обасја и загреје све нас Својом благодаћу. Сунце светли с неба и добрима и злима: тако се и Господ вазнесао од нас на небо, да би отуда својом благодаћу призирао на праведне и грешне; прве да милује, а последње да води к спасењу. Сунце својим лучама греје земљу, и она постаје плодитом; тако и Господ с небесне висине загрева Својом благодаћу хладна срца наша, и она, поставши плодносном њивом, дају духовне плодове.

Господ се вознесао од нас на небо ради тога, да нам отвори двери у царство небесно. До Христа нико од праведника није могао узићи на небо: „*нико не узиће на небо, него само сишавши се с неба Син Човечији, који је на небесима.*“ (Јоан. 3, 13.)

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да посредује за нас пред Богом Оцем. „*Ако је ко сагрешио, то ми имамо Посредника пред Оцем, Исуса Христа праведника; Он је умилостивљење за грехе наше.*“ (1. Јоан. 2, 1. 2.) О каква радост за грешника! Ми имамо на небу милосрднога Заступника, силног Посредника пред Богом Оцем! . . . Шта неће учинити за нас ране Његове, које је претрпео за наше грехе? О, дај нам само, Господе, покајање, а нада наша светла као сунце, јарко светли на небу.

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да нам тамо приуготови место, где би ми живели целога века и блаженствовали. „*Ја вам идем спремиши место, доћи ћу онег и узећу вас к Себи, да и ви били где сам Ја.*“ (Јоан 14, 2. 3.) Добра, блага и радосна вест!

Господ се вазнесао на небо, да би тамо све оне који љубе Бога упокојио с Анђелима. А где је нама грешницима спремио Господ место? Хоћемо ли и ми имати на небу какав такав кутић? Јао, у Св. Писму ето речено је: „*Неће ући у њ' ништа нечисто и нико ко је изредан мрзости и лажни, но само они, који су уписани код Агнеца у књизи живота.*“ (Апок. 21, 27.) И тако, тешко теби, грешнице, тешко теби! Плачи; али не очајавај кад плачеш! Ево и на нас с тобом милостиви Господ погледа с висин-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

не небесне те говори: „*Ја сам дошао да призовем не праведнике, но грешнике к покаяњу,*“ (Мат. 9. 13.) покајте се само, и ви ћете се удостојити једнаке части са светима. Где је место Петру, који се три пут мене одрекао и горко плакао због тога; где је место жени грешници, која је плакала код Мојих ногу; где блудноме сину где је разбојнику место; — тамо може бити и ваше место; само плачите за грехе ваше као Петар, припадајте мени са кајањем као грешница; обраћајте се Мени као блу-

дни Син; понизите се као митар (цариник); распињите се са Мном као увиђавни разбојник, и ви ћете се спасти: На небу има у Мене места и за вас; није тамо тесно: „*У дому Оца Мога има много обитељи.*“ (Јоан, 14, 2.)
Ја сам сав ваш: будите само и ви моји!

И тако ето зашто се Господ вазнесао од нас на небо! Све ради наше среће и блаженства; а то значи, да у тај дан не мрачна невоља, него светла радост ваља да обузима срца наша!

С рускога превео **Лазар Богдановић.**

ЛИСТАК

Б Е Л Е Ш К Е.

(Саборски одбор) држао је своје седнице од 25. до 28 јуна о. г. у *Карловцима* под председништвом Његове Светости, г. патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били: Преосвећени г. епископ вршачки *Некширије Димитријевић*; високопречасни г. *Иларион Руварац*, архимандрит грчетешки; преч. г. *Ђорђе Влаховић*, прота в. кииндеки; подпредседник саб. одбора *Дане Шанковић*, др *Тодор Недељковић* и *Павле пл. Јерemiћ*; даље: фискал др. *Мих Полиш*, секретар *Исидор Тирић* и подсекретар др. *Лаза Секулић* као перовођа. — Прочитано је више отписа кр. уг. министра председника и министра просвете и црквених послова, којима се у главном узимају на знање некоје представке саборског одбора. Између тих отписа најважнији је отпис, којим се саб. одбору саопштава решење Његовог Величанства, да се може расписати стечај ради попуњења места *надзорника срп. народно-црквених добара* са рескриптуалном платом. — У погледу неуплаћених саборских трошкова и верозаконског приноса има се у оне обвезнице, којима се дужне општине обвезују на исплату, ставити рок, докле има која општина да плати свој дуг. Рок је тај десет година. — Одобрено је министарство, да се залишна парохијска сесија у *Овсеници* реактивира тако, да се у тој општини има основати самостална парохија. Уз то се одобрава још за допуну дотације за исту парохију 200 фор годишње из јерархијског фонда. — Пожурена је по ново расправа оставине док. епископа вршачког *Емилијана Кенгелца*. —

Српској црквеној општини у *Пожежени*, у Банату, одређено је годишњих 200 фор. из фонда за оценење помешаних општина, да исплати своје Романе. — У име ремунације дозвољено је *Стевану Тодоровићу*, адвокату у Сент-Андреји, 300 фор, пошто је за три године дана одправљао фискалске послове код епархијске управе будимеке. — Одређена је годишња *припомоћ* из јерархијског фонда овим српским православним црквеним општинама епархије пакрачке, и то: у *Салнику* 250 фор., у *Вировицици* 200 фор. и у *Бресшовцу* 100 фор. — *Александру Стојадновићу*, окружном протопресвитеру у Белој Цркви, одобрено је 100 фор годишње припомоћи из јерархијског фонда. — Из истог фонда одобрено је *Димитрију Милошевићу*, пароху чобаначком, 200 фор. годишње припомоћи. — Ст. *Моловићу* одређено је из истог фонда једаред за свагда 200 фор. на лечење. — Наређен је извиђај у погледу купљене куће за парохијски дом у *Белегишу*. — Министарство је одобрило дозвољену припомоћи из јерархијског фонда: *Кости Николићу*, пароху у *Калазу*, 150 фор. и јеромонаху *Митрофану Милушиновићу* у *Јегри* 200 фор. обојици једаред за свагда. — Именованом привр. консисторијском бележнику темишварске епархије, *Ђ. Видицком*, дозначена је плата. — Узет је на знање извештај административног одбора у спорној ствари између управе манастира и општине прњавора *Крушедола* ради оценења пашњака, пошто је међу странкама после дугог парничења учињена намира. — На молбу патроната срп велике гимназије

карловачке дозвољено је десет хиљада фор. а вр. из клирикалног школског фонда за набавку намештаја школског у новој гимназијској згради. — Претресена је и дугогодишња ствар срп. православне црквене општине у Араду, која се потезе још из седамдесетих година Неуредности и неправилности у манипулисању нарочито поверених заклада повукле су за собом читав низ истрага, одлука, утока, призива, док није читава ствар дошла пред саборски одбор. После дугог претресања и расправљања донео је саб. одбор решење, којим се сви рекурси одбијају а епарх. адм. одбор темишварски упућује, да спроведе рестаурацију општине и новој општини наложи, да све досадање одлуке спроведе. — Извештај фискала срп. нар. цркв. фондова о стању поверених му послова за прву половину године 1891. узет је на знање — Узет је на знање и извештај фискалов у парници наследника ток. иашијаржа Ивачковића против фондова ради задржане пензије у своти од 14.000 фор. Суд је пресудио да се има платити 7000 фор. са каматом од 27. септ. 1883. Та свота ће се са 100 фор. трошка исплатити наследницима. — Дозвољено је зајмова у износу око 17.000 фор. — На молбу старо стапарске општине, да срп. нар. цркв. фондови купе тако звану *иштару Пречају*, решио је саборски одбор, да за ишту земљу учини понуду од 650.000 фор — Решење је још, да се неки капитали, који су под малом каматом по неким заводима, одкажу а за тај новац да се купе сигурни папири са вишом каматом — На крају прве седнице своје одлучио је саборски одбор, да се услед смрти пречасног *Василија Живковића*, окружног проте панчевачког, изрази кондоленција родбини покојниковој. — Пароху *Бојифу* у Белом Брду одобрена је мировина од 400 фор. с тим, да и еесију ужива, која се од дана умировљења истога пароха сматра залишном, али ће приход од исте он уживати док живи, а после тога ће приход тећи у јерархијски фонд. — У последњој седници саборског одбора прочитао је секретар *Исидор Ђурић* *нацрт органичкога сташута*, по коме ће се све уредбе, које се тичу наше народно црквене аутономије, систематично ставити у једну складну целину. Секретар је ставио тај нацрт у име пододбора, који је на ту цел био изаслан. По том нацрту имао би тај органички статут 3 евентуално 4 дела. Први и најглавнији део (о народно-црквеном уставу кар-

ловачке срп. прав. митрополије) прочитан је у овој седници, те ће се у препису издати свима члановима саборског одбора, да га до септембарске седнице проуче и своје примедбе учине, како би се после пречишћена ствар могла издати одбору *петнаесторице* на даљи претрес. — Осим тога расправљено је више ствари од мање важности. — Овога заседања решено је преко 180 предмета

(Друштво за распрострањање св. писма у Русији) држало је 8 априла о. г. своју годишњу скупштину у Петрограду. Скупштини је саопштена радња друштвена за годину 1890. Из извештаја се види, да је то друштво крајем године 1890 имало 1.361 члана, а у том броју 471 духовно лице и 5 књигоноша. Приход је износио 31.775 рубаља 50 коп., а расход 32.259 рубаља 82 коп. Књига св. писма растурено је како у европској, тако и у азијатској Русији, 52.032 егземплара; из тога броја покљоњено је сиромашним школама, болницама, казним заводима и неким сиротним људима 4.878 примерака. А од како је „друштво за распрострањање св. писма“ постало (т. ј. од године 1863) растурено је преко 1.400.000 примерака. Књигоноше друштвене продали су нарочито много књига у Сибирији. Да би књигоноше успешније могли растуривати свето писмо, и тако ширити и утврђивати православље у Русији, иду им свуда власти на руку, а и на жељезницама и паробродима добијају знатне олакшице.

(Велики српски добротвор Данило Бањанин.) 31. маја (12. јуна) о. г. преминуо је у Г. Карловцу имућни трговац и Србин православне вере *Дане Бањанин* (старији). Покојник је оставио за собом иметак од преко 900.000 фор., од чега добија већи део родбина му. Осим тога завештао је покојник ове *закладе*: Закладу од 180.000 фор., из које се имају установити ове *стипендије*: 10 по 400 фор. за изображење младића српско-правосл. вере до навршења одабраних наука; 2 по 300 ф. за српско-православне богослове; од 500 ф. за младића, који наступи науку у гимназији госпићкој до навршења његових наука; 2 по 200 фор. за младиће из Јошана, роднога места покојникова, који полазе гимназију госпићку; 12 по 25 фор. за сиромашну децу, српско-православне вере из Јошана, који полазе тамошњу основну школу; 3 по 100 ф. за младиће из пол. општине удбинске без разлике вере, који полазе гимназију госпићку; 6 по 24 фор. за децу, која

полазе еписку основну школу у Карловцу; 1 од 600 фор. за младића из сродних му лоза по навршеним наукама за прву припомоћ живљења или започете радње. — Ра даље записао је покојник еписко-православној цркви у Карловцу доходак од четири дућана у Карловцу; закладу од 4000 фор. за опреме сиромашним девојкама православне вере у Карловцу; закладу од 10.000 фор. за трговачке или обртничке помещнике у Карловцу, Раковцу или Банији; закладу од 10.000 фор. за сиромаше у Карловцу, од које се камате имају разделити сваког православног бадњака; закладу од 2000 фор. за доплатак учитељу у Јошанима; градској болници у Карловцу 2000 фор.; старим тежацима у Карловцу на раздеобу 100 фор.; „Матици Српској“ 2000 фор.; закладу од 10.000 фор. за стипендију оном младићу еписко православне вере, који ће свршити више богословске науке; православној цркви у Сењу 2000 фор.; закладу од 6000 фор. за стипендију за младића еписко-православне општине у Карловцу; српској преарандији у Карловцу 1000 фор.; за капелу на гробљу у Карловцу 3000 ф.; закладу од 2000 ф. за доплатак пароху у Карловцу; закладу од 6000 фор. за младиће из горњо-карловачке дијецезе, који полазе богословију; за фонд свештеничких удовица и сирота 3000 фор.; закладу од 3000 фор. за немоћнике добротворског друштва у Карловцу. — Остали део иметка од 750.000 фор. наменио је покојник својој супрузи и својој родбини. — Све закладе носиће име пок. добротвора Данила Бањанина и жене му Јулијане рођ Милеуснићеве. Велика хвала и вечна слава честитом народном добротвору, који се толико постарао за народ свој!

(† Др. Лудовик Хајналц, кардинал и архиепископ калочки) преминуо је 22. јуна (4. јула) о. г. после дужег боловања у 75 години живота свога. Родио се год. 1816. у Сечењу. Покојника је пре две године ударила капља, те је био у узетом стању и заборавио је био читати и писати. Био је он веома знатан државник и велики добротвор. Био је више година професор вишег богословског завода у Бечу, за тим бискуп у Ердељу; а живио је преко 3 године у оставци у Риму. После тога постао је надбискуп калочки Као човек слободњачка духа био је на концилу римском г 1870. против догмата о непогрешивости папиној. Био је знатан говорник, добар књижевник и ревностан првосвештеник римокатоличке цркве. Много је учинио за про

свету мађарског народа. подизао је школе и цркве, и давао знатне прилоге на добротворне цели. Године 1879 постао је кардиналом. Славио је 60-годишњи јубилеј свога свештеничког службовања и одликован је домаћим и страним орденима. Био је опште уважена личност те је уживао највеће почасти и одликовања.

ЧИТУЉА.*)

(† Аврам Борђошки) парох силбашки, у бачкој епархији, умрло је 7. (19.) јуна о. г. у дубокој старости у Силбашу. Отац му Арон био је парох у Станишићу, а мати му је била Ана пл Тешићева родом из Сенте. Родио се 9. марта 1814 у Станишићу, где је изучио основне школе. Гимназију је учио у Баји и Суботици, философију у Сегедину а богословију у Карловцима за време митрополита Стратимировића. У богословији био му је — између осталих — професор Арсеније Стојковић, епископ будимски. За време свога школовања борио се са оскудицом, јер је имао још четири сестре; али при свем том био је вазда један од најбољих ђака. Новембра 21. године 1836. зађаконио се и био је две године дана учитељ у Станишићу. Год. 1838. рукоположен је за пресвитера, те је најпре био капелан у Мартоношу, а за тим парох у Горњем Ковиљу и Станишићу. Год. 1848. имао је врло буран живот и у мало што га није изгубио. Год. 1860. потврди га епископ Платон Атанацковић за силбашког пароха. а одмах за тим понуди му молеки протопресвитерат, но он га не хтеде примити. Као конесисторијални члан служио је 41 годину, и свагда је онде изашиљан бивао, где су најтежи предмети свршавани. Именован је после и за намесника протопресвитерског. На благовештенском епископском сабору био је посланик новосадеког среза. Славенски, мађарски и латински језик знао је потпуно. Као свештеник послужио је Богу и народу 54 године. Говорник је био добар, и народ је врло често обучавао, како у цркви тако и ван ње. Био је веома гостољубив човек, и живе и веселе нарави. Покојник је за собом оставио јединца сина Младена, који је свештеник и катихета у епископској учитељ-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника.
Уреди.

ској школи у Сомбору. Нека је вечан спомен народном свештенику Авраму Борђошком!

—р—.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања на *триказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове у *замену* шаљу.)

— *Извештај о српској великој гимназији у Новом Саду за школску годину 1890—91.* У Н. Саду, штампарија срп. књижаре Браће М. Поповића. — 8-на, стр. 105. — Овај „Извештај“ издан је под уредништвом управитеља гимназијског г. *Васе Пушибрка*, а израђен је прегледно и веома брижљиво, те је и много опсежнији него дојакошњи извештаји. *Садржај* му је ово: 1.) *Прослава 25 година*, од како је гимназија подигнута на 8 разреда и од како је добила јавност државну. У том чланку описана је 25-годишња прослава и изнесена је историја ове гимназије. — 2.) *Професори*, који су за тих 25 година служили на овој гимназији — 3.) *Расправе* и беседе штампане у гимн. извештајима: од г. 1868 до 1890. — 4.) *Школске књиге*, које су написали професори ове гимназије за прошлих 25 година. Наведене су 22 књиге од 13 писаца. — 5.) *Имена оних*, који су на овој гимназији положили *испити зрелости*, по годинама испита, од год. 1868—1890. За то време било је свега 353 матуранта. — За тим долази прави извештај за шк. годину 1890—91., у коме је саопштено све, што се обично сваке године износи на јавност. Ту су између осталог штампана имена ученика гимназијских из свих осам разреда, заједно са оценом у владању и успевању њиховом. Из статистичког прегледа види се, да је било је уписано свега 276 ученика, од којих је 264 на крају године испит полагао. Од испитаних ученика било је: из Н. Сада 44, из бачке жупаније 87, из других жупанија угарских 39, из Хрватске и Славоније 75, из Босне и Херцеговине 10, из Србије 8, из Црне Горе 1; а међу њима било је 259 Србаља. — У осмом разреду било је 24 ученика, од којих су њих 16 припуштени полагању *испита зрелости*, те су између њих проглашени: *тројица* зрелима са врло добрим успехом, *шесторица* зрелима са добрим успехом, а *шесторица* су проглашени зрелим; један има да понови испит у месецу септембру, а један после године дана.

— *Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Новом Саду на крају седамнаесте године, а шк. год. 1890—91.* — Књига четрнаеста. — 1891. У Новом Саду, штампарија А. Пајевића. — 8-на, стр. 39. — Овај четрнаести „Извештај“ уредио је управитељ срп. више дев. школе Ар-

кадије *Варађанин*; а ово му је *садржина*: 1.) Наши народни обичаји, од учитељице Милеве *Симићеве*; — 2.) власти и старешинства; — 3.) предмети школки и број часова за њих; — 4.) важније наредбе и отписи школских и других власти; — 5.) учила; — 6.) ученице; — 7.) фонд школки; — 8.) извештај о беседи; — 9.) припомоћ ученицама; — 10.) летопис за школ. годину 1890 91; — и 11.) објава школска. — По статистичком прегледу било је у 4 разреда срп. више девојачке школе свега 131 ученица, и то 112 редовних и 19 приватних, од којих су 58 из Н. Сада, 31 из Угарске, 40 из Троједнице и 2 из страних држава. Српкиња православне вере било је 130. — *Фонд* ове школе износи 8.896 ф. 20 н., а фонд пок. Атанасије П. Гереског, који је овој школи намењен, 15.477 фор. 82 н., те тако у свему 24.474 ф. 02 н.

— *Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Панчеву на крају њене седамнаесте, а школске 1890 91 године.* Година V. Спремио *Светозар Дамјановић*, управитељ. — У Панчеву, штампарија Николе М. Косанића, 1891. Стр. 42. — *Садржина* је овоме извештају: I. Породица као васпиталиште (на 12 страна), чланак од К. П. (Катарине Петковићке); — II. власти и старешинства ове школе; — III. предмети школски и наставни план за г. 1890-91; — IV. учила; — V. важније наредбе и отписи; — VI. припомоћ ученицама; — VII. фонд ове школе; — VIII. извештај о св. савској беседи; — IX. ученице, одкуда су, њихово владање и општи успех у наукама; — X. летопис; — и XI. школска објава. — Из извештаја се види, да *фонд* ове школе износи: 1) заклада пок. Косте *Димковића* 11.949 фор. 80 н.; 2) заклада, основана пок. Павлом *Радојевићем* 8.391 фор. 30 н.; *свега* 20.341 фор. 10 н. Осим тога завештали су овој школи: пок. *Дим. Голубовић* 25.000 фор. од своје куће на малој пијаци, и пок. *Алекс. Касашиновић* свеколико имање своје у вредности од својих 15.000 фор. Ова два последња завештања имају наследници доживотно да уживају. — По статистичком прегледу било је свега 96 ученица, међу којима 93 Српкиње православне вере. Из Панчева било их је 61, из Угарске 29, из Троједнице 5 и једна из страних земаља.

— *Пупољци. Песме Јована Живојновића.* У Новом Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1891. — 8-на, стр. 65. — У овој књижици има свега 7 које краћих које дужих песама, а оне су првенци младога и даровитог песника Јована Живојновића, који је ове године на новосадској гимназији положио испит зрелости са врло добрим успехом. У тој збирци има и подужа лепа песма с натписом: „*Словом ој свештом Сави*“.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „званично“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двосмрку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи. пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

60

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

1—1

Управа манастира Гргетега расписује дражбу на мањак (*minuendo*) која ће се у недељу 14. (26.) Јулија о. г. ради важније оправке манастирског здања и цркве, у 2 сата по подне у манастиру одржати.

Зидарски посао процењен је на 603 фор. 90 н; столарски, браварски и стакларски посао на 1074 фор. 36 н. авр.

У Ман. Гргешегу 1. (13.) јула 1891.

Управа ман. Гргетега.

59

СТЕЧАЈ.

1—3

Овим се отвара стечај на 2 учитељска места српске вероисповедне школе у Мокрину и то:

1. За I-ви и II-ги разред мушке централне школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца ораће земље, слободним станом, баштом и огревом у слами колико устреба.

2. За учитеља I-ог разреда мешовите школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца ораће земље, у име станарине 120 фор. и огрев у слами колико устреба.

Дужност је учитеља све вис школ. уредбом прописане предмете предавати и у цркви у певници појати. — Молитељи нека своје у смислу закона инструиране молбенице, као и сведоцбу о положеном испиту из мађарског језика на потписаног председника до 11 (23.) августа т. г. поднети изволе.

Одбор задржава себи право, који ће од изабраних учитеља у којој певници појати.

Желити је да су молитељи вични црквеном појању и да се овој општини лично представе.

Уједно се примећује, да је оvd. политична општина решила од 1-ог јануара 1892-ге год. овако изменути учитељску плату: 600 фор., слободан стан и огрев — односно 600 ф., 120 фор. станарине и огрев без земље.

Из седнице школског одбора, држане у Мокрину 29. јуна (11. јула) 1891.

Кристофор Трифунац,
парох и управитељ.

Паја Бадрљица,
подпредседник.

61

СТЕЧАЈ.

1—3

„Српска црквена опћина у Загребу“ отвара 1. октобра 1891. п. н. аутономну основну школу, те овим расписује стечај на једно учитељско место.

Учитељ има исказати школском уредбом од 1872. прописане способности, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда обучавати ђаке и у црквеном појању.

Плата је годишња 700 ф. а. вр. и слободан стан у школској згради.

Онај који је вешт и ноталном пјевању, и маде изгледа на заслугу и код овдашњег српског пјевачког друштва.

Који желе дотично место заузети, нека се са молбом и сведоцбама о свршеним наукама најдаље до 15. (27.) августа о. г. обрате на потписано предеједништво.

Из сједнице цркв.-школског одбора, срп. прав. цркв. општине у Загребу, одржане 28. јуна (10. Јула) 1891.

Нико Гавела,
перовођа.

Милан Станковић,
предеједник.

44

СТЕЧАЈ.

3—3

На основу Школске Уредбе од 1872 год. § 37-мог и велеуваженог решења Сл. Епарх. Школског Одбора Бачког Бр. Ш. О. ^{40/27} дана ^{6/18} октобра 18-9 године, овим се у Мартоношу расписује стечај за учитељицу на женској школи.

Изабраној учитељици следећа је плата: 210 ф. а. вр. у готовом новцу, 16. ланца ораће земље à 2200 □⁰, на коју политична општина порезу и еквивалент плаћа; 36 ф. а. вр. у име 2 хвата тврдих дрва; 30 ф. а. вр. у име 300 снопова треке; 40 ф. а. вр. за држање пофторне школе; 70 ф. а. вр. у име станарине или стан у природи, које ће одредити по околностима местни школски одбор. —

Изабрача учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, дужне су са молбеницом послати: сведоцбу о учитељској способности, као и о способности потпуно вештог предавања мађарског језика, и крштено писмо

Рок овог стечаја траје до светог Илије.

Молбеница са потребним сведоцбама шаље се Славном Председништву овоместног Школског Одбора.

Из редовне седнице Школског Одбора, срп. правосл. цркв. школск. општине у Мартоношу одржане ^{7/19} јуна 1891 г.

Тоша Петаковић,
перовођа.

Влајко Еремић,
председник.

56 **ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА.** 2—2

Од стране подписаног Патроната овим се објављује, да ће се ради набаве целокупног наменштаја за новосазидану српску велику гимназију у Срем. Карловцима дана 11. (23.) јула о. г. у овдашњој Патријаршеској резиденцији устмена *minuendo* лицитација одржати.

Набавиши се има следеће:

200 ком. Кунцеових скамија са три седишта,
12 „ Кунцеових скамија са два седишта,
4 „ писаћих столова разне величине,
4 „ ормана за књиге,
2 „ ормана за архиву,
316 „ Тонетових столица,
5 „ Тонетових канабета,
Стелажа за књиге у целокупној дужини од
48 мет.,

4 ком. разних столова,
1 дугачки стол за читање,
1 стол за кемију,
14 катедри,
14 столова за предавање,
25 чивилука (Kleiderstöcke),
14 покретних школских табли (Patent Kovacs),
18 малих столова за прање,
13 спрема за мапе (Шмелхагеров Patent),
28 плуваоница,
10 столова за прање са два седишта,
20 покретних столица за прање,
1 табла за зид.

Више спрема за вешање хаљина, подножја за скамије,

Намештај собе за гимнастику.

За све то прелиминирана је свота од 9885 фор. 48 нов

Набавити се имајући предмети морају се што се тиче материјала, димензије и фазона тачно према одређењима прорачуна и према овде налазећим се цртежима до 20. Септембра о. г. изградити и на место у Карловце ставити.

Предрачуи као и цртежи стоје у патронатској писарни на увид.

Они који желе лицитирати, имају пре лицитације у име кауције 1000 ф. у готовом положити

У Карловцима 25. јуна (7. јула) 1891.

Патронат српске велике гимназије карловачке.

43 **О Г Л А С.** 3—3

Српска православна црквена општина Попиначка намерава своју цркву споља и изнутра оправити. Посао је процењен на 1586 фор. 78 нов. — Минуендо дражба за издавање тог посла држаће се 7. (19.) јула о. г у 1 сахат после подне у општинској кући. Лицитанти имају пре дражбе 10% пишманлука положити.

У Попинци 13 (25) јуна 1891.

Јован Бановачки,
председник.

СТЕЧАЈ.

1—3

На упражњено учитељско место у прво-четвртној школи у Меленцима овим се стечај расписује.

Плата је учитељу годишњих 500 фор. а. вр., слободан стан и огрев зими.

Осим школ. уредбом прописаних дужности обвезан је учитељ у цркви појати.

Рок је стечају шест недеља од дана првог увршења истога.

Молбенице се имају на школски одбор упутити.

Из седнице школског одбора држане у Меленци 7. (19.) јуна 1891.

Милош Милошев, Бока Николић,
цркв. шк. деловођа и ђакон. председник шк. одбора.

58 **СТЕЧАЈ.**

1—3

Ради попуњења учитељског места у Соки овим се стечај расписује. Плата је: 150 фор. а. вр, 36 киб. жита за лебац, 2 ланца земље, огрев и слободан стан Од погребца где буде позват 50 новч. — (Или: чист новац 300 фор. а. вр. осим стана.) У дужност спада: осим дневне и повторне школе, у цркви појати и сву младеж у истом обучавати. Молитељи треба сведочбама да докажу, да су учитељску школу као и испит из мађарског језика са добрим успехом свршили — најдаље до св. Илије о. г. м шк. одбору овом.

У Соки 11. јунија 1891.

Драгољуб Вијатовић. Мила Стојићев,
привр. учитељ и перовођа. цркв. шк. председник.

55 **СТЕЧАЈ.**

2—3

На упражњено учитељско место у Дарди (Барања) отвара се стечај.

Учитељска је плата 300 ф. а. вр, у време недељне школе 40 ф., за огрев свој 30 фор или 4 хвата механих дрва, осим тога пет ланаца ораће земље. на коју сам порез плаћа. — Од укона великог 40 нов., од малог 20 нов., а од венчанице 40 нов.

Учитељу у дужност спада, све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати

Потражиоци нека своје молбе са оригиналним сведочбама, овоместној црквено-школској скупштини, најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

У Дарди, 24. јуна 1891.

Васа Десанчић, Урош Стојковић,
перовођа. председник.

Бр. 19. Шк. Одб.
ex 1891.

СТЕЧАЈ.

54 2—3

Ради сталног попуњења три салашка учитељска места и то на салашима *Радојевићима*, *Жарковцима* и *Обзир-Милчићској*, овим се стечај расписује, са годишњом платом од 400 фор. и слободним станом.

На прва два места могу компетовати и испитане учитељице а на треће, пошто је то *амбулашорно место* могу се искати само мушки и таквим ће се још уз плату издати и 50 ф. у два obroка у име путнине.

Изабраним лицима спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и пофторној школи предавати

Рок стечаја истиче *последњег дана месеца јула*, с тога се позивају компетенци да законом инструиране молбенице до реченог дана подписаном председништву припошљу.

Из седнице м. Шк. Одбора држане у Сомбору 3. (15.) јуна 1891.

Ст. Коњовић,
перовођа.

Н. Ђ. Вукићевић,
председник м. Шк. Одбора.

53

СТЕЧАЈ.

2—3

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у *Торњи* (чанадска вармеђа) привремено попуњено, овим се отвара стечај усејд закључка местне црквене скупштине од 9. јуна тек. год.

Плата је 280 фор. а. вр. у готовом новцу, 3½ јутра ораће земље, на коју учитељ сам порезу плаћати има, 5 фор. паушала, 5 фор. у име перовођства, слободан стан од једне собе и кујне, три хвата тврдих дрва. Од погребана где буде позван добија 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању. — Само они ће бити избрани, који су вешти мађарском језику.

Првенство ће они имати, који буду лично присуствовали на св. Илију, када ће се и избор обавити.

Но даје се на знање: да избрани може тек од 1. септембра у знање ступити.

Из седнице цркв. школ. општине држане у Торњи 9. јуна 1891.

Бранко Ј. Чавић,
срп. нар. учитељ и перовођа.

Сава Сучулов,
председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табуку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

42

СТЕЧАЈ.

3—3

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. вероисповедној основној школи у *Нађфали*. (Гем. вармеђа.) Рок стечају је до 28. јулија а избор 6. августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фор., у име огрева 40 фор., 50 кибли шенице у нарави, 4. ланца сенокоса, ½ ланца баште у пољу и пристојни стан с баштом и на ову земљу има порез платити.

Дужност је учитељу десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, — и перовођство водити.

Молбенице имају се упутити месном школском одбору. Првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице црк. школског одбора држане у *Нађфали* 11. јунија 1891.

Павел Ристић,
перовођа.

Вељко Аниччић,
председник шк. одбора.

48

СТЕЧАЈ.

3—3

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповедној школи у *Елемиру* отвара се овим стечај.

Плата учитељска састоји се из годишњих 300 ф. а. вр. редовне плате, 100 ф. а. вр. као певца у цркви, 4 хвата сламе у име огрева, 6 ф. а. вр. у име паушала годишњег, и стана, који је осим школског здања, са баштом од 800 □ метара.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 20. јула (1. августа) т. г., којег ће се дана и избор обавиши, обрати на долеподписани одбор.

Елемир, 13. (25.) јуна 1891.

Срп. правосл. црк. шк. одбор.

Бр. 702. 705. ex 1891.
Е. К. 208.

46

СТЕЧАЈ.

3—3

На парохију Госпић у Личком протопревитерату, овим се расписује стечај.

Интекалара нема.

Рок пријављивању траје до 19. (31.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске Консистоарије, држане у Пашком 16. (28.) маја 1891.

Епархијска Консистоарија Горњо-Карловачка.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сави Пешровићу* у *Нови Сад*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.